

BITTERE STRIJD NIEUWE PLEK VOOR NAMENWAND NA JAREN VOL TEGENSLAG

Hoop voor Holocaust-monument

Alle 102 duizend namen van de Nederlandse Holocaustslachtoffers op een monument. Tien jaar al voert het Auschwitz Comité onder aanvoering van voorzitter Jacques Grishaver een bittere strijd voor de oprichting van dit Namenmonument. „Het is schandalig dat het er nog steeds niet is.” Maar inmiddels gloort er toch weer hoop.

door Joris Polman

Begin 2014 leek het allemaal nog in kunnen en kraken. Met het Wertheimpark in Amsterdam was er een plek, er was een financieringsplan, er was een akkoord van de gemeente Amsterdam en er was zelfs een ontwerp van de wereldberoemde architect Daniel Libeskind, onder meer bekend als ontwerper van het Joods Museum in Berlijn en als masterplanner van het 9-11-herinneringsmonument op Ground Zero in New York. Niets stond de oprichting van het Holocaust Namenmonument nog in de weg. Wat kon er nu nog misgaan?

Eigenlijk alles, constateert Jacques Grishaver, voorzitter van het Nederlands Auschwitz Comité en kartrekker van de namenwand, ruim twee jaar later. 2014 ontloopte zich zelfs tot een rampjaar waarbij het project een zijden draadje kwam te hangen.

Tien jaar knokken

Grishaver schudt zijn hoofd als hij terugdenkt aan wat 'een bittere Amsterdamse affaire' is gaan heten. Want na tien jaar knokken, is het monument er nog steeds niet. Grishaver: „Relatief gezien hebben wij in West-Europa in de Tweede Wereldoorlog de meeste Joden verloren. Als je de Roma en Sinti meerekent praten we over 102.000 slachtoffers. Dat zijn de volle voetbalstadions De Kuip en De ArenA bij elkaar opgeteld. Er is een spreekwoord dat zegt dat je voor de tweede keer sterft als je naam wordt vergeten. Dat mag niet gebeuren.”

Toch bestaat er in Nederland 'geen monument' dat

stil staat bij alle individuele slachtoffers van de Holocaust, zegt Grishaver. Ja, er is het spiegelmonument 'Nooit meer Auschwitz' van Jan Wolkers in het Wertheimpark in Amsterdam. Dat bestaat uit gebroken spiegels met daaronder een

urn met as uit Auschwitz. De spiegels reflecteren de lucht: de barsten in het spiegelbeeld staan voor de hemel die na Auschwitz voor altijd is geschonden. Een prachtig monument, vindt Grishaver. Het is het monument van het Auschwitz Comité dat symbool staat voor alle slachtoffers van de Holocaust. Maar waar moet je naar toe als je stil wilt staan bij je vermoorde familieleden, vrienden of buren? Graven zijn er niet, daar hebben de ovens van de vernietigingskam-

pen wel voor gezorgd. Bovendien zijn er buiten Auschwitz nog eens ruim veertigduizend slachtoffers in andere kampen omgekomen, of anders wel gestorven in dwangarbeid of tijdens de beruchte dodenmarsen aan het einde van

'Schandalig dat het er nog steeds niet is'

WOII. In het Nederlandse paviljoen in Auschwitz is sinds 2005 een wand te bezichtigen met de namen van alle Nederlandse slachtoffers die hier zijn vermoord. Dat zijn er bijna zestigduizend. „Een zeer indringende plek”, zegt Grishaver, die met het Auschwitz Comité verantwoordelijk is voor het beheer van het paviljoen. Het peilloze leed heeft daar een persoonlijker uitbeelding gekregen. „Die plek trekt dan ook ontzettend veel bezoekers. Het comité

heeft toen gezegd dat we iets dergelijks ook in Amsterdam moeten neerzetten, maar dan voor alle slachtoffers van de Holocaust. In 2006 zijn we gaan praten met het stadsbestuur.”

Het oog viel op voorspraak van de Amsterdamse burgemeester Van der Laan op het Wertheimpark. Maar buurtbewoners kwamen in verzet. Ze vonden het monument te groot voor het park. Ze pruimden geen 'muur in hun achtertuin'. Uit de documentaire

'102.000 namen: een bittere Amsterdamse affaire' (2015) blijkt hoe grimmig de sfeer op de inspraakavonden was. „En dan zitten de ergste beelden er niet eens in”, vertelt Grishaver, die zegt te zijn aangevlogen door een woedende buurtbewoner.

Tot overmaat van ramp trok ook Karina Wolkers haar steun in. Het Libeskind-ontwerp zou het spiegelmonument van haar overleden echtgenoot te veel overschaduwen. Grishaver: „De vraag na die affaire was wel: moet je in een

vijsdige omgeving gaan zitten?” De buurtbewoners kregen dan ook hun zin: de aanvraagprocedure die plaatsing van het monument mogelijk maakt, moest over. En de stad moest op zoek naar een nieuwe plek.

Controverse

De aanhoudende negatieve publiciteit legde ook een andere controverse bloot. De Joodse gemeenschap blijkt ernstig verdeeld. Dat is een geldkwestie, legt Grishaver uit. Voor de namenwand is inclusief onderhoud vijf miljoen euro nodig. Het Auschwitz Comité kwam met een plan. Voor 50 euro kan iedereen een naam adopteren. Vijftig maal 102.000 is ruim vijf miljoen, rekent Grishaver voor.

„Maar daarbij hebben we een denkfout gemaakt. Ik ben uitgegaan van ongeveer twintigduizend Joodse gezinnen die nu nog in Nederland leven. Elk Joods gezin heeft mensen verloren. Ik dacht, ieder gezin adopteert gemiddeld wel twee namen. Dan heb je het over veertigduizend geadopteerde namen. Omgerekend twee miljoen euro. Dat is meer dan een goed begin”, vertelt Grishaver.

Het bleek „een totale mis-

Een razzia op het Jonas Daniel Meijerplein in Amsterdam in februari 1941. „Soms lijkt het of dit land zich te veel schaamt”, verzucht Grishaver. FOTO: HOLLANDESE HOOGTE

Plaats midden in oude Jodenbuurt

Er is geen betere plek dan de Weesperstraat voor het Holocaust Namenmonument. Dat zegt voorzitter Jacques Grishaver van het Nederlands Auschwitz Comité. Het deel van de Weesperstraat waar het monument komt, was voor de Tweede Wereldoorlog

onderdeel van de Joodse buurt. „Het monument ligt straks vlakbij het Joods Historisch Museum, het Holocaust Museum, bij de Portugese Synagoge en bij de Dokwerker. Hier komen dus al heel veel mensen met belangstelling voor onze geschiedenis.” Het streven van

het Auschwitz Comité is om de namenwand straks op te nemen in een educatief programma voor scholieren. Ook wil het Auschwitz Comité de jaarlijkse Nationale Holocaust Herdenking op 27 januari verplaatsen van het Wertheimpark naar het Holocaust Namenmonument.

Wie een naam wil adopteren kan terecht op www.holoocaustnamenmonument.nl.

Steun het Holocaust Namenmonument Nederland!!

WWW.NAMENMONUMENT.NL

rekening”, stelt Grishaver vast. „Het is pijnlijk om te zeggen, maar vanaf het moment dat we hiermee zijn gestart kregen we te maken met een deel van de zelfbenoemde Joodse elite die zegt: 'Moeten wij echt onze eigen namen adopteren? Wij zijn juist de slachtoffers. Wij kunnen ons geld beter besteden aan het levende Jodendom.' Maar het is een gezamenlijk monument, dat is wat ik steeds probeer uit te leggen. Een mooi voorbeeld: zo heeft de gemeente Uden dertig vermoorde Joodse inwoners geadopteerd.”

Tot nu toe zijn er slechts zesduizend namen geadopteerd, overigens ook wel degelijk door mensen uit de Joodse wereld. „Dan hebben we het over drie ton. Door de problemen over de plek en de uitingen door sommigen in de Joodse gemeenschap stagneerde de adoptie na een goede start”, zegt Grishaver.

Het is een tegenvaller die maar moeilijk valt te rijmen met de vele steunbetuigingen die het Auschwitz Comité wel degelijk heeft gehad sinds het de plannen bekend maakte. „We hebben alleen al vijftigduizend e-mails gehad. We hebben ze in mappen gedaan. Het is

een hele boekenkast vol.” Blijft over het enorme financiële gat van 4,7 miljoen euro. Voor de zomer besloot het Amsterdamse stadsbestuur dat er een speciale stichting moet komen. Die stichting krijgt de beschikking over 10 miljoen euro. Dat is het bedrag dat Amsterdam wil terugbetalen aan de Joodse gemeenschap. Joden die na de oorlog terugkeerden naar de stad kregen immers een erfpachtboete, omdat ze gedurende hun afwezigheid hadden verzuimd om erfpacht aan de stad te betalen. Te hardvochtig, oordeelde de gemeenteraad bijna zeventig jaar later.

Hij vervolgt: „Alles overziend kun je zeggen, gooi de handdoek in de ring. Maar

Financieel gat

Ondertussen groeit bij sommigen het wantrouwen over het geld dat er wel is. „Maar ik kan iedereen verzekeren dat de drie ton gewoon op een rekening staat. Daar komt niemand aan. Natuurlijk hebben we wel kosten gemaakt. Zo'n anderhalve ton tot nu toe. Maar dat is allemaal voorgeschieden uit de kas van het Auschwitz Comité”, verzekert Grishaver.

Zij vervolgt: „Alles overziend kun je zeggen, gooi de handdoek in de ring. Maar

'Het draait altijd weer om geld'

zo zit ik niet in elkaar. Ik ben een terriër, ik laat niet los. Het is gewoon een goed plan dat eer doet aan wat er is gebeurd.” En nu gloort er ondanks alles weer hoop. Na een uitgebreide studie is er een nieuwe plek: op de kop van de Weesperstraat in het hart van de Amsterdamse Jodenbuurt. „Het stadsbestuur heeft bij de keuze voor het Wertheimpark steken laten vallen. Maardat boek is gesloten. De plek is aangewezen. Punt uit.”

ter. Het zou een mooi gebaar zijn, vindt het stadsbestuur, als een deel van dat geld wordt besteed aan het namenmonument.

Maar Grishaver rekent daar niet op. „Een deel van de Joodse wereld ziet dat vooral als een sigaar uit eigen doos. En als dat de gedachte is, wordt het getouwtrek dat nog jaren kan duren. Ik ben zo kritisch, omdat ik te weinig steun krijg. Het draait altijd weer om geld. Als de Joodse wereld zich sterker had gemaakt,

dan was het er al geweest.” Er moet een gebaar komen van de overheid, vindt Grishaver. „We hebben het hier over een nationaal monument. Op het moment dat de regering in Den Haag of de gemeente Amsterdam zegt dat ze een miljoen geven, komen ook de bedrijven over de brug om te sponsoren. Je moet iets hebben om te kunnen laten zien dat het monument er ook echt komt.”

Schaamte

In 2018 moet het er zijn, Grishaver durft er zelfs een fles wijn op te zetten. „Als ik alle verwensingen serieus had genomen, dan had ik hier niet meer gezeten. Soms lijkt het wel alsof dit land zich te veel schaamt voor wat er in de oorlog met de Joden is gebeurd. Neem nou de Indië-herdenking. Die komt live op tv. En terecht, er zijn daar twintigduizend mensen gestorven. Verschrikkelijk. Maar wij hebben meer dan honderduizend mensen verloren en moeten bedelen voor wat aandacht in het Journaal. Ik ben nu 74. Ik wil nog wel meemaken dat het er komt. Dat klinkt melodramatisch, maar op mijn leeftijd telt elk jaar. De Holocaust mag niet mag worden vergeten.”

Jacques Grishaver, voorzitter van het Auschwitz Comité, toont de plek waar de namen van alle Nederlandse holocaustslachtoffers moet komen, in het hart van de Amsterdamse Jodenbuurt. FOTO: AMAURY MILLER